

Wisselen van pacemaker of ICD

Naar het ziekenhuis? Lees eerst de informatie op www.asz.nl/brmo.

informatie

Inleiding

Binnenkort wordt er bij u een pacemaker of ICD gewisseld. Bij een wissel moet de pacemaker of ICD worden vervangen. U moet daarvoor een kleine operatie ondergaan waarbij de oude pacemaker of ICD wordt weggehaald en direct de nieuwe wordt ingebracht. De oude pacemaker- of ICD-draden worden meestal op de nieuwe pacemaker of ICD aangesloten.

Voor de wissel wordt u meestal een paar uur in het ziekenhuis opgenomen en gaat u dezelfde dag naar huis.

In deze folder leest u welke voorbereidingen nodig zijn, hoe de operatie gaat en met welke nazorg u rekening moet houden.

Beleving

We proberen zo goed mogelijk aan te geven wat u kunt verwachten aan ongemak of pijn als u een behandeling krijgt. Toch beleeft ieder mens dat anders en op zijn eigen manier. Vertel het ons als u ergens tegenop ziet of ongerust bent, dan kunnen we daar nog extra rekening mee houden.

Vorbereiding

Vervoer naar huis regelen

Houdt u er rekening mee dat u na de wissel zelf *geen* voertuig mag besturen. We raden u daarom aan om tijdig vervoer naar huis te regelen.

Niet nuchter

U hoeft niet nuchter te zijn, u kunt ontbijten en lunchen zoals u gewend bent.

Als u medicijnen gebruikt, kunt u deze ook innemen, tenzij uw cardioloog anders met u heeft afgesproken.

Langs de afdeling Bloedafname

Voor een pacemaker-of ICD-wissel is het belangrijk om te weten of bepaalde waardes in het bloed goed zijn. Gebruikt u Sintrommitis (Acenocoumarol) of Marcoumar (Fenprocoumon) en wordt u begeleid door de Trombosedienst? Dan is het belangrijk dat we weten hoe lang het duurt voordat uw bloed stolt. Dit is de zogeheten INR-waarde.

Daarom moet uw bloed altijd onderzocht worden op de dag van opname, vóór u naar de afdeling komt. De afdeling Cardiologie stuurt u de laboratoriumbrief naar u op (samen met de brief voor uw opname). U komt 45 minuten eerder dan de aangegeven tijd in de brief naar de afdeling Bloedafname in het ziekenhuis om bloed te laten prikken.

De afdeling Bloedafname gaat om 07.00 uur open. Als u zich tussen 07.30 - 08.30 uur moet melden, probeer dan op tijd bij de Bloedafname te zijn. Op de laboratoriumbrief staat dat het spoed is.

Afb. 1 Als u bij de Bloedafname de knop 'CITO/SPOED' indrukt, krijgt u een volgnummer met voorrang.

Bloedverdünnende medicijnen

Als u bloedverdünnende medicijnen gebruikt kan het zijn dat u hier tijdelijk mee moet stoppen. Per soort leest u welke voorbereidingen gelden.

- Sintrommitis (acenocoumarol) of Marcoumar (fenprocoumon): u hoort van de cardioloog óf en wanneer u hiermee tijdelijk moet stoppen. Als u moet stoppen geven wij dit door aan de Trombosedienst.
- Nieuwe bloedverdünnende medicijnen (NOAC's) zoals dabigatran (Pradaxa) of apixaban (Eliquis), rivaroxaban (Xarelto) en endoxaban (Lixiana): uw cardioloog vertelt u óf en wanneer u moet stoppen. Als u moet stoppen is dit meestal 1-2 dagen van tevoren.
- Overige bloedverdünnende medicijnen, zoals clopidrogel (Plavix), acetylsalicylzuur (Aspirine), carbasalaatcalcium (Ascal), prasugrel (Efient) of ticagrelor (Brilique): hiermee hoeft u **niet** te stoppen en kunt deze medicijnen dus innemen zoals u gewend bent.

Als u nog vragen of twijfels heeft over het innemen van uw medicijnen, belt u naar verpleegafdeling G1, tel. (078) 654 29 52.

Diabetes

Als u diabetes mellitus heeft en insuline spuit, mag u eten zoals u gewend bent. Ook mag u de gebruikelijke hoeveelheid insuline spuiten. Wilt u uw insulinepen en -naaldjes meenemen naar het ziekenhuis? Neemt u ook uw spullen mee voor het meten van uw bloedsuikers. U kunt de controles zelf blijven doen. Als u hulp nodig heeft helpen we u graag.

Meenemen naar het ziekenhuis

- Voor 24 uur uw medicijnen en actuele medicijnlijst. Deze lijst kunt u krijgen bij uw apotheek.
Het is belangrijk dat u deze lijst meebrengt. We scannen de lijst en voegen deze toe aan uw digitale patiëntendossier.
- Als u medicijnen slikt van de Trombosedienst, neem dan ook de medicijnkaart van de Trombosedienst mee.
- Uw ingevulde en ondertekende reanimatieverklaring uit de folder 'Wel of niet reanimeren'.
- Makkelijk zittende kleding.
- Eventueel nachtkleding, een ochtendjas, toiletartikelen en slippers of sloffen.
- Eventuele hulpmiddelen die u nodig heeft, zoals hoorapparaten of rollator.
- Bijvoorbeeld iets om te lezen of te puzzelen.

Sieraden

Wilt u op de dag van het onderzoek geen sieraden, (trouw-)ringen dragen? U kunt ze dan na de behandeling ook niet vergeten.

Naar het ziekenhuis

U meldt zich op het afgesproken tijdstip op locatie Dordwijk op Dagbehandeling G1. U kunt iemand meenemen die bij u mag blijven op afdeling G1. Op de behandelkamer is geen bezoek toegestaan.

Let op!

De tijd die met u is afgesproken is de tijd van uw opname en niet de tijd van de behandeling! Het kan gebeuren dat uw behandeling wat later plaatsvindt, omdat er bijvoorbeeld een spoedgeval is. We vragen bij voorbaat uw begrip hiervoor.

Dagbehandeling G1: de afdeling heeft bedden en behandelstoelen.

Opname

U wordt ontvangen door een verpleegkundige van G1. U trekt een operatiejasje en -sokken aan die klaarliggen op het nachtkastje. Tijdens het opnamegesprek vraagt de verpleegkundige o.a. naar de naam en het telefoonnummer van uw contactpersoon en naar eventuele allergieën die u heeft.

De verpleegkundige meet uw bloeddruk en temperatuur en brengt een infuusnaaldje in uw arm in, aan de kant waar de pacemaker of ICD geïmplantéerd wordt. Via dit infuusnaaldje wordt antibiotica gegeven. Zo nodig krijgt u een rustgevend tabletje. Soms is het nodig dat uw borst en oksel aan de kant van de pacemaker of ICD worden geschoren.

In verband met de steriliteit op de behandelkamer, krijgt u vlak voor binnenkomst op de behandelkamer een operatiemuts op.

De wissel

De wissel gebeurt op de behandelkamer die gelegen is naast Dagbehandeling G1.

De behandelkamer.

Tijdens de wissel ligt u op de behandeltafel en bent u aangesloten op diverse apparatuur, waarmee een ECG (hartfilmpje) wordt gemaakt. Ook heeft u een band om uw arm om de bloeddruk te meten en bent u verder aangesloten op een zuurstofmeter. Soms is het nodig dat u tijdelijk een buisje in de liesader krijgt. De cardioloog zal dit aan u uitleggen als dit nodig is.

Het operatiegebied wordt gedesinfecteerd en rondom afgedekt met steriele doeken. Het operatiegebied heeft dan een roze kleur; dat is de kleur van de desinfectievloeistof. Deze kleur verdwijnt geleidelijk na een paar keer douchen.

Na een plaatselijke verdoving maakt de cardioloog een kleine opening net boven het oude litteken.

Hij maakt de oude pacemaker of ICD los en haalt deze eruit.

Ondanks de verdoving kan dit wat gevoelig zijn. Geef dit direct aan bij de verpleegkundige die bij de behandeling staat. U kunt dan zo nodig extra verdoving krijgen. Het kan zijn dat u een scherp geluid hoort door het losmaken van de pacemaker of ICD. Dit is normaal en van korte duur.

De cardioloog maakt de elektroden van de draden los en controleert of deze nog in orde zijn. De oude pacemaker of ICD wordt verwijderd en de nieuwe ingebracht. Als de elektroden nog intact zijn en goed werken, worden ze niet vervangen maar meteen aangesloten op de nieuwe pacemaker of ICD.

De cardioloog plaatst de pacemaker of ICD en controleert of deze goed werkt. Daarna wordt de wond gehecht. De behandeling duurt ongeveer 1 uur.

Na de wissel

Na de wissel komt u terug op Dagbehandeling G1. Daar controleert de verpleegkundige uw bloeddruk en wond. Als het goed gaat en de wond bloedt niet na, heeft u 2 uur bedrust. Naar het toilet gaan mag meestal wel.

Gebruikt u antistollingsmedicijnen en bent u daarvoor onder controle van de Trombosedienst? Dan zal dit in overleg met de cardioloog weer herstart worden. Gebruikt u andere bloedverduunners waarmee u gestopt bent, bijvoorbeeld de zogeheten (N)OAC's? Dan krijgt u ook instructies om deze weer te herstarten.

De wond

Als de wond pijnlijk is, kunt u hiervoor paracetamol innemen volgens de instructies op de verpakking. De eerste 3 dagen na de behandeling moet de wond droog blijven en mag u niet douchen of baden.

Als het nodig is mag u de witte pleister eventueel vervangen door een schone, witte pleister.

De bruine hechtpleister laat u zitten tot aan de eerste controle op de polikliniek (na ongeveer 7 - 10 dagen). Heeft u deze controle-afspraken nog niet ontvangen, dan krijgt u deze mee als u weer naar huis gaat.

De hechtingen van uw wondje lossen vanzelf op.

Voorzichtig bewegen

- De eerste dagen na de wissel raden wij u aan om u niet te veel in te spannen.
- U mag uw arm voorzichtig bewegen. Er zijn geen beperkingen: uw pacemaker- of ICD-draden zijn immers al vastgegroeid.

Controles

De eerste controle is ongeveer 7 - 10 dagen na de wissel. Tijdens de controle wordt gekeken naar de wond. Ook wordt de pacemaker of ICD gecontroleerd op de juiste werking. De pacemakerspecialist kijkt of de pacemaker of ICD technisch in orde is. Als dat nodig is, stelt hij de pacemaker of ICD anders in.

Voorafgaand aan de controle wordt er zo nodig een ECG gemaakt. Tijdens het doormeten van uw pacemaker of ICD plaatst de pacemakerspecialist meestal een aantal elektroden op uw armen en benen om zodoende uw hartritme te observeren tijdens de controle. Daarna voert de pacemakerspecialist met diverse apparatuur verschillende metingen uit.

Complicaties

- **Bloeduitstorting:** als er bij het insnijden van de huid een bloedvaatje is geraakt, ontstaat op die plaats een bloeduitstorting. Soms is het nodig om na de behandeling extra druk op de wond uit te oefenen, zodat het bloeden stopt. We leggen dan een 'zandzakje' op het verband van de wond. Dat zakje moet meestal een aantal uren blijven liggen.
- **Ontsteking:** soms komen er bacteriën in de wond die een ontsteking (infectie) veroorzaken. Meestal is dan antibiotica nodig. Als de ontsteking tot in de pacemaker- of ICD-pocket doordringt, moeten de pacemaker- of ICD en de elektroden verwijderd worden. De cardioloog maakt dan een nieuw behandelplan voor u.

Wat te doen bij klachten

- Als u dezelfde dag naar huis gaat, belt u bij klachten tot 19.00 uur naar de afdeling G1, tel. (078) 654 29 52.
- Na 19.00 uur belt u naar de afdeling Spoedeisende Hulp, tel. (078) 652 32 10.

Ter verduidelijking: het gaat hierbij dan om klachten als gevolg van het wisselen van de pacemaker of ICD.

Een arts waarschuwen

We raden u aan uw wond goed in de gaten te houden. Overleg met uw cardioloog:

- Als de wond blijft nabloeden.
- Als er ineens een toenemende zwelling onder de pleister ontstaat.
- Bij problemen met de wond, zoals roodheid of vochtigheid van de huid rondom de wond.
- Bij koorts (boven de 38°C)

Bellen

- Van maandag tot en met vrijdag tussen 08.00 - 16.30 uur belt u naar de polikliniek Cardiologie, tel. (078) 652 33 60.
- 's Avonds en in het weekend belt u naar afdeling Spoedeisende Hulp, tel. (078) 652 32 10.
- In uiterste nood kunt u alarmnummer 112 bellen.

Tot slot

Als u verhinderd bent, wilt u ons dit dan uiterlijk 24 uur van tevoren telefonisch laten weten?

De afgesproken tijd voor de implantatie is een *richttijd*. Het kan voorkomen dat u moet wachten voordat u aan de beurt bent.

Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen? Bel dan gerust naar de polikliniek Cardiologie, tel. (078) 652 33 60. Dat kan van maandag tot en met vrijdag tussen 08.00 - 16.30 uur. We beantwoorden uw vragen graag.

Meer informatie over het Albert Schweitzer ziekenhuis en de verschillende onderzoeken en behandelingen kunt u vinden op onze website www.asz.nl

Geef hier uw mening over deze folder: www.asz.nl/foldertest/

Afbeelding 3 in deze folder is afkomstig van Shutterstock en via een licentieovereenkomst door ons verkregen. Het is derhalve aan derden niet toegestaan om deze afbeeldingen op welke wijze dan ook, te gebruiken of te kopiëren. Voor het eigen gebruik van deze afbeeldingen verwijzen wij naar www.shutterstock.com

Albert Schweitzer ziekenhuis
oktober 2020
pavo 1496